
THE CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT AS A CONDITION FOR ACHIEVING AUTONOMY IN THE NURSING PROFESSION

Pavlinka Dobrilova

Medical University - Sofia, Branch "Prof. Dr. Ivan Mitev", Vratsa
Bulgaria, pavlinka1969@abv.bg

Abstract: The continuous professional development of healthcare professionals is an important moment in the change in the healthcare system and guarantees the protection of patients' safety and the quality of care provided. Nurses' involvement in the implementation of health promotion and disease prevention policies requires the availability of well-trained and qualified staff and the introduction of innovative approaches to the development and enrichment of the nursing profession and its autonomy. In order to take their rightful place as an equal partner in the team, both in the provision of health and medical care and in the management, the nurses not only need adequate training adequate to the needs of the community, but also a change in the attitude towards their professional needs is needed. growing up. The professional career of the nurse in the healthcare sector is not only related to vertical growth; through consecutive leadership positions, but horizontal growth is also required, resulting in the continuous expansion of knowledge, skills and professional habits. The article presents the attitudes of students in the field of Nursing regarding the need for continuing professional development and lifelong learning, as a means of improving the quality of health care, achieving autonomous activity and raising the image of the nursing profession.

Through a sociological anonymous questionnaire survey 107 students were graduated, specializing in "nurse" trainees at the structures of the Medical University of Sofia - Vratsa Branch and the Faculty of Public Health, Sofia.

The academic training of nursing students ensures that they develop the knowledge and skills to provide quality healthcare that meets the needs of the patient and his or her relatives. The analysis of the data shows that continuous training is a prerequisite for maintaining the high quality of health care offered and ensuring the safety of patients. A significant proportion of the students (77.3%) identify the education of patients and their relatives as the main activity with which the nurse would be most useful in the team providing medical and health care. Almost 1/3 of nursing students (35.3%) are not competent to train patients and their relatives, and 58.8% think they can train them, but only on certain issues, which shows that they not only need professional experience but also need additional professional training.

In order to gain autonomy in the profession, nurses need to be trained, informed and to improve their skills and update their knowledge through continuous training. Continuing professional development and lifelong learning are essential tools for a successful professional career and for achieving autonomy in the profession.

Keywords: professional development, nurse, autonomy

ПРОДЪЛЖАВАЩОТО ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ, КАТО УСЛОВИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ АВТОНОМНОСТ В СЕСТРИНСКАТА ПРОФЕСИЯ

Павлинка Добрилова

Медицински университет – София, Филиал „Проф. д-р Ив. Митев“, гр. Враца
България, pavlinka1969@abv.bg

Резюме: Непрекъснатото професионално развитие на специалистите по здравни грижи се явява важен момент от промяната в здравеопазната система и гарантира опазване безопасността на пациентите и повишаване качеството на извършваните грижи. Участието на медицинските сестри в осъществяване на политики за промоция на здравето и превенция на болестите изисква наличието на добре обучен и квалифициран персонал и въвеждане на иновативни подходи за развитие и обогатяване на сестринската професия и нейната автономност. За да заемат своето достойно място като равноправен партньор в екипа както в предоставянето на медицински и здравни грижи, така и в управлението медицинските сестри се нуждаят не само от съответна подготовка, адекватна на потребностите на обществото, но е необходима и промяна в отношението към тяхното професионално израстване. Професионалната кариера на медицинската сестра в здравния сектор е свързана не само с израстване по вертикала, т.е. чрез последователно заемане на ръководни длъжности, но е необходимо и хоризонтално израстване, изразяващо се в непрекъснато разширяване на знанията, уменията и професионалните навици. В статията са представени нагласите на студентите от специалност „медицинска сестра“ относно необходимостта от продължаващо

професионално развитие и учене през целия живот, като средство за повишаване качеството на здравните грижи, постигане на автономна дейност и издигане имиджа на сестринската професия.

Чрез социологическо анонимно анкетно проучване са анкетирани 107 студенти-дипломанти, специалност „медицинска сестра“ обучаващи се в структурите на Медицински Университет София – Филиал Враца и Факултет по обществено здраве, гр. София.

Академичната подготовка на студентите от специалност „медицинска сестра“ осигурява те да развият знания и умения за предоставяне на качествени здравни грижи, отговарящи на потребностите на пациента и неговите близки. Анализът на данните показва, че непрекъснатото обучение е предпоставка за поддържане на високо качество на предлаганите здравни грижи и гарантира опазване безопасността на пациентите. Значителен дял от студентите (77,3%) определят обучението на пациентите и техните близки като основна дейност, с която медицинската сестра би била най-полезна в екипа, предоставящ медицински и здравни грижи. Почти 1/3 от студентите от специалност „медицинска сестра“ (35,3%) не са компетентни да провеждат обучение на пациентите и техните близки, а 58,8% са на мнение, че могат да ги обучават, но само по определени въпроси, което показва, че те се нуждаят не само от професионален опит, но е необходимо и допълнително професионално обучение.

За постигане на автономност в професията медицинските сестри трябва да бъдат обучени, информирани и да подобряват уменията си и актуализират знанията си чрез непрекъснато обучение. Продължаващото професионално развитие и учене през целия живот са основно средство за успешна професионална кариера и постигане на автономност в професията.

Ключови думи: професионално развитие, медицинска сестра, автономност

1. ВЪВЕДЕНИЕ

СЗО определя мениджмънта на персонала като дейност, която мобилизира, мотивира и създава условия на хората за развитие и самореализация във и чрез работата, насочена към достигане целите на здравната система. Без познаване и ефективно регулиране на кариерата на всеки член на организацията не е възможен ефективен мениджмънт на човешките ресурси. Професионалното развитие на членовете на организацията намира външна изява в процеса на професионалната кариера (1). Генерален критерий за развитие на кариерата е постигането на идентичност – степента, в която личността е наясно със своите професионални интереси, ценности и очаквания „Какво искам, какъв искам да бъда и какво трябва да направя“ (2).

Извършените промени в нормативната уредба, регламентираща обучението и професионалната реализация на медицинските сестри налагат и промяна в отношението към професионалната кариера на медицинската сестра. В Наредбата за среддипломно обучение продължителната квалификация се определя като непрекъснато обучение след придобиването на правото за упражняване на професия под формата на курсове, индивидуално обучение, програми за професионална квалификация за придобиване на определена правоспособност, както и програми за дистанционно обучение (8). Професионалната кариера на медицинската сестра в здравния сектор е свързана не само с израстване по вертикала, т.е. чрез последователно заемане на ръководни длъжности, но е необходимо и хоризонтално израстване, изразяващо се в непрекъснато разширяване на знанията, уменията и професионалните навици. С наредба бяха определени професионалните дейности, които медицинските сестри могат да извършват по назначение на лекаря или самостоятелно. Сестринската професия е свързана с осигуряването на качествени грижи, които да отговарят на потребностите на индивида, семейството, общността, но с развитието на медицинската наука и съвременните научни постижения тя придобива ново измерение. Целта на професионалното развитие на медицинските сестри е да се поддържат, повишават и разширяват теоретичните знания и практическите умения, необходими за осигуряване на качествени здравни грижи. При упражняване на професията си медицинската сестра е необходимо да осъществява диагностика на нуждите, промотивни, профилактични, клинични и рехабилитационни здравни грижи в съответствие с професионалните й компетенции (3). Новите изисквания е наложително да бъдат анализирани и популяризирани сред здравната общественост. Наложителна е работата и сред действащите медицински сестри, където на този етап нерядко се среща апатия, незаинтересованост за качеството на извършваната работа, липса на интерес към имиджа и статуса на професията (6). В нашата страна медицинските сестри имат различно ниво на компетентност в зависимост от образователната степен, професионален опит, следдипломно обучение, придобити сертификати. Академичната подготовка на медицинските сестри осигурява знания и умения за предоставяне на качествени здравни грижи, гарантиращи безопасността на пациентите. Но за да отговорят на предизвикателствата на съвременното предоставящо им възможност за автономна сестринска практика и въвеждане на Супервизия в сестринството от медицинските сестри се изисква продължаващо професионално развитие и учене през целия живот.

2. ЦЕЛ

Да се проучат нагласите на студентите от специалност „медицинска сестра“ относно необходимостта от продължаващо професионално развитие и учене през целия живот, като средство за повишаване качеството на здравните грижи, постигане на автономна дейност и издигане имиджа на сестринската професия.

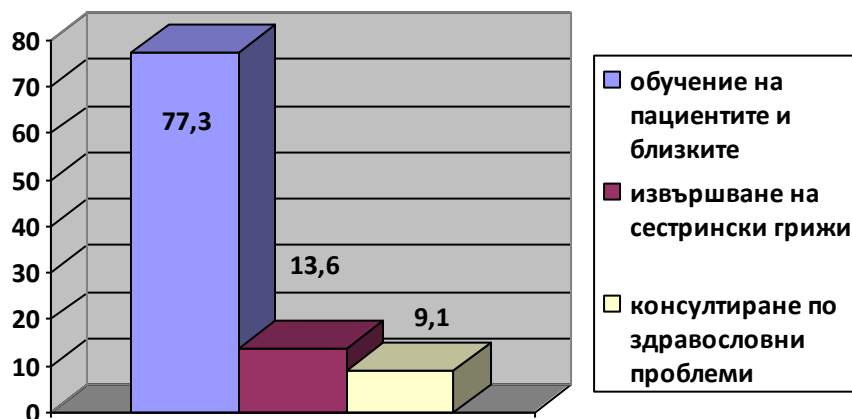
3. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Извършено е социологическо анонимно проучване чрез анкетен метод с 15 въпроса, касаещи конкретно професионалното развитие на медицинската сестра. Обхванати са 107 студенти-дипломанти, специалност „медицинска сестра“, обучаващи се в структурите на Медицински Университет София – Филиал Враца и Факултет по обществено здраве, гр. София. Анкетираните студенти са предимно жени – 84,1 % (98), а мъжете са 15,9 % (9). Средната възраст е $23,86 \pm 5,65$ (от 21 год. до 30 год.). Проучването е проведено в периода от м.януари 2019 г. до м.юни 2019. Статистическата обработка на данните е извършена с помощта на програмния пакет SPSS v. 19. Значимостта на резултатите е определена при $p < 0,05$. За визуализация на получените резултати е използвана програмата Microsoft Excel 2010.

4. РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

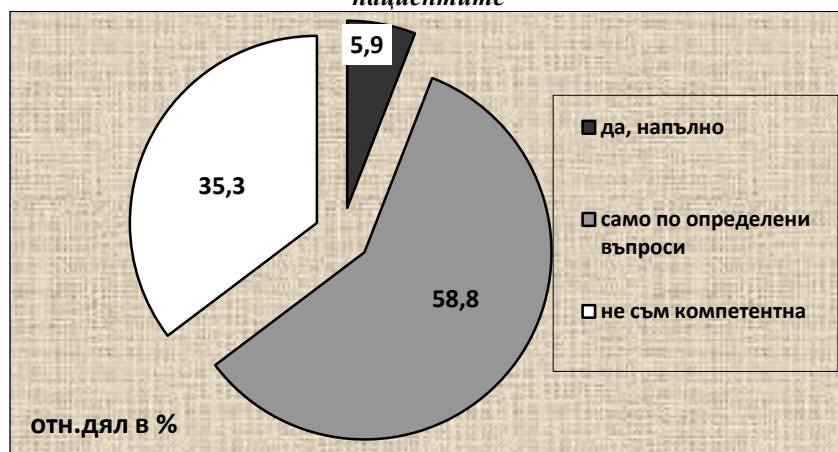
Академичната подготовка на студентите от специалност „медицинска сестра“ осигурява те да развият знания и умения за предоставяне на качествени здравни грижи, отговарящи на потребностите на пациента и неговите близки. Развитието на професията на медицинската сестра е свързана с развитието на основната ѝ дейност „сестринската грижа“. Като важни дейности, с които медицинската сестра би била най-полезна в екипа, предоставящ грижи, студентите определят обучението на пациентите и техните близки (77,3%), според 13,6 % - това са сестринските грижи, а само 9,1 % смятат, че сестрата трябва да извършва консултиране по здравословни проблеми (фиг. 1).

Фиг.1. Значимост на сестринските дейности според мнението на студентите

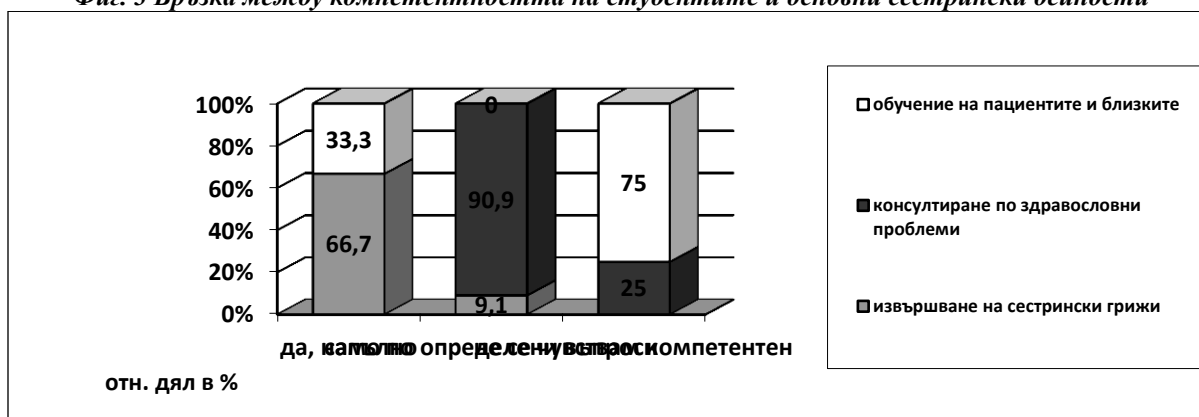
Въпреки, че на първо място е обучителната функция на мед. сестра само 5,9 % от студентите смятат, че притежават съответна подготовка и компетентност да обучават болните, 58,8% могат да извършват обучение, но само по определени въпроси и 35,3 % не се чувстват компетентни (фиг. 2).

Фиг.2. Разпределение на студентите, относно компетентността им да осъществяват обучение на пациентите

Установи се статистическа зависимост между мнението на студентите за тяхната компетентност и основните дейности, с които медицинската сестра би била най-полезна в лечебния процес ($\chi^2=11,96$; $p<0,02$). Студентите се чувстват най-добре подготвени за извършване на сестрински манипулации (66,7%). Не са напълно подготвени, но могат да консултират пациентите само по определени въпроси, свързани с тяхното здравословно състояние (90,9%). Най-голям е дялът на анкетираните, които не се чувстват компетентни да обучават пациентите и техните близки (75%) – фиг.3.

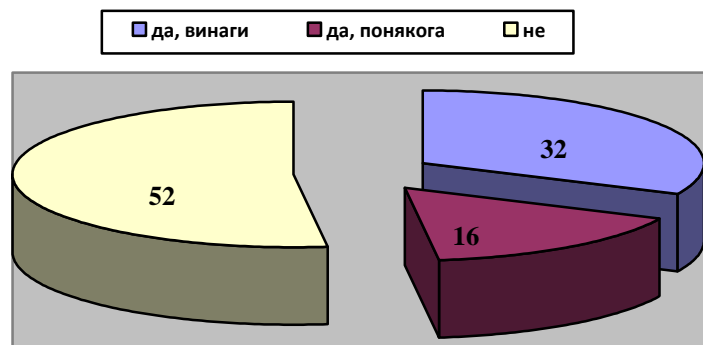
Фиг. 3 Връзка между компетентността на студентите и основни сестрински дейности

Според мнението на студентите, относно основните дейности, които извършват най-често по време на преддипломния стаж на първо място поставят извършване на сестрински манипулации (48%), на второ място - работа с апаратура (36 %) и на трето място - работа с компютър и документация (16%). Прави впечатление, че няма студенти, които да определят педагогическите функции като водещи, въпреки че това е необходимо в здравните заведения.

Пациентите могат да бъдат с различни остри или хронични заболявания, травматични или нетравматични остри и хронични увреждания, от различни възрастови, социални, етнически, образователни, професионални и т.н. групи. Всички те се нуждаят от различни видове обучения и индивидуални подходи, но за да се постигне качество на положените грижи е необходимо медицинските сестри да бъдат висококвалифицирани и компетентни, за което е важно непрекъснатото им обучение. Медицинската сестра е лицето, което е квалифицирано и е в състояние да прецени от какъв вид обучение се нуждае всеки болен, което обаче в голяма степен зависи от тяхната лична мотивация и добро желание. Данните показват, че не винаги медицинските сестри осъществяват своите педагогически функции. От анкетираните студенти 52% съобщават, че медицинската сестра, която е техен ментор не участва в обучението на пациенти, според 16% медицинските сестри обучават пациентите, но само понякога и само 32% съобщават, че медицинските сестри обучават пациентите винаги (фиг.4).

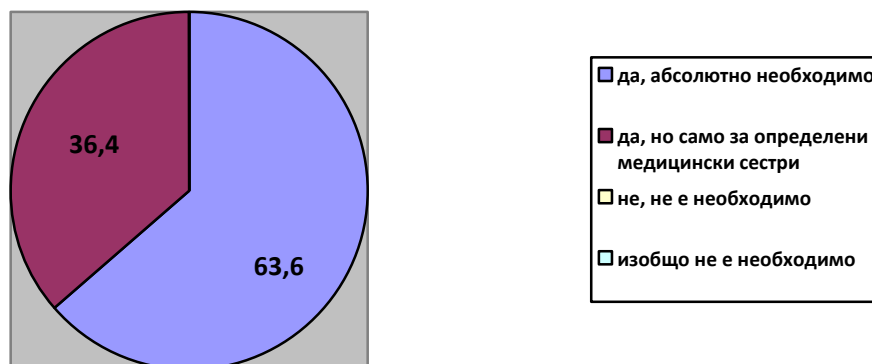
Фиг. 4 Разпределение на студентите според мнението им за участието на медицинската сестра в обучението на пациентите

Редица изследвания сочат, че медицинските сестри извършват понастоящем своята дейност най-вече съобразно изискванията на лекаря, НЗОК и други институции, които ги управляват, а в по-малка степен към конкретните потребности, очаквания и нужди на пациента и семейството. Всички участници в здравния екип трябва да използват всички научни и професионални познания, умения, опит и квалификация в полза на пациентите относно превенция, лечение и рехабилитация на болестите. Задължение на медицинската сестра са грижите за пациента, като създава лечебна среда, подобряваща колкото е възможно повече физическото и психо-социалното му състояние. Тя трябва да предоставя услугите си изключително в интерес на пациента в рамките на своите компетенции и задължения и съгласно научните принципи и регламентите за практикуване на професията.

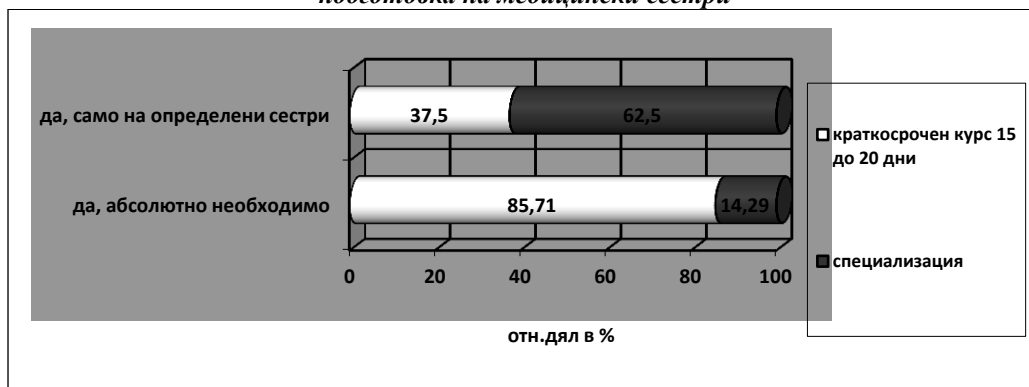
За да могат да упражняват компетентно своята дейност всички студенти смятат, че е необходимо непрекъснато продължаващо обучение на медицинските сестри, като 63,6 % от тях смятат, че то е абсолютно необходимо, а 36,4 % - само за определени медицински сестри (фиг.5).

Фиг.5. Мнение на студентите относно необходимостта от продължаващо професионално обучение

Броят на стажантите, според които допълнителното обучение е абсолютно необходимо за всички и тези, които смятат, че е необходимо допълнително обучение само на определени медицински сестри, съпоставихме с формата за подготовка, необходима за повишаване на професионалната квалификация. Съществува изразена статистическа зависимост ($p < 0,02$). Според студентите, които смятат, че е абсолютно необходимо допълнително обучение, то може да се осъществи под формата на краткосрочен курс (85,7%), а тези, които смятат, че е необходимо допълнително обучение само на определени сестри, то трябва да е под формата на специализация (фиг.6).

Фиг.6 Връзка между необходимостта от допълнително обучение и формата на специализирана подготовка на медицински сестри

По-нататъшното развитие и кариера на бъдещите медицински сестри в значителна степен зависи от успешния процес на тяхната адаптация към сестринската професия изобщо и по-специално към конкретната месторабота. Професионалната кариера е свързана с тяхната представа и личната им оценка за професионалните перспективи. Значителен е дялът на анкетираниите студенти (86,36%), които смятат, че съществува перспектива за професионална кариера и професионално развитие в професията. Това ни дава основание да смятаме, че те са наясно със своите професионални интереси, ценности и очаквания. За постигане на автономност в професията медицинските сестри трябва да бъдат обучени, информирани и да подобряват уменията си и актуализират знанията си чрез непрекъснато обучение.

5. ИЗВОДИ

1. Значителен дял от студентите (77,3%) определят обучението на пациентите и техните близки като основна дейност, с която медицинската сестра би била най-полезна в екипа, предоставящ медицински и здравни грижи.
2. Почти 1/3 от студентите от специалност „медицинска сестра“ (35,3%) не са компетентни да провеждат обучение на пациентите и техните близки, а 58,8% са на мнение, че могат да ги обучават, но само по определени въпроси, което показва, че те се нуждаят не само от професионален опит, но е необходимо и допълнително професионално обучение.
3. Непрекъснатото обучение е предпоставка за поддържане на високо качество на предлаганите здравни грижи и гарантира опазване безопасността на пациентите.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Участието на медицинските сестри в осъществяване на политики за промоция на здравето и превенция на болестите изисква наличието на добре обучен и квалифициран персонал и въвеждане на иновативни подходи за развитие и обогатяване на сестринската професия и нейната автономност. Продължителното професионално развитие и учене през целия живот са гарант за повишаване качеството на здравните грижи, постигане на автономна дейност и издигане имиджа на професионалистите по здравни грижи.

ЛИТЕРАТУРА

- Борисов, В. (2005). Здравен мениджмън, том I Азбука на здравния мениджмънт, София, 201-203
- Василев, С. (2010). Професионална адаптация и професионална кариера на младите лекари, сп. Медицински меридиани, I, 3, 18-22
- (2016). Закон за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните специалисти, ДВ, бр. 46 от 3.06.2005 г., последно изм. и доп.
- Маринов, Л., Аспарухова, П., & Янкова, Г. (2015). Динамика на нивото на емпатия в процеса на обучение на студенти от специалност – медицинска сестра. Международна научна конференция "Образование, наука, икономика и технологии"; 25-26 юни 2015. Академично списание "Управление и образование.", Том XI (5), с.134-140
- Маринов, Л., & Янкова, Г. (2016). Проучване динамиката на нагласите на студентите от специалност „медицинска сестра“ за професионалната им реализация. Академично списание „Управление и образование“, Том XII (5), 2016, с.127-130

- Наредба №1 от 08.02.2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно, ДВ. бр. 15 от 18.02.2011 г.
- Наредба № 1 от 22.01.2015 г. за следдипломно обучение в системата на здравеопазването, ДВ, бр.7 от 22.01.2015 г.
- Тончева, С. (2018). Приложимост на супервизия в сестринството в България, Социална медицина, 3, 8-13
- Янкова, Г., Добрилова, П., Аспарухова, П., Владимирова, Е., & Янкулова, Е. (2017). Процесът в сестринските грижи – произход и еволюция. Сб. доклади от юбилейна научна конференция с международно участие: „Образование, наука и иновации в здравните грижи“, Враца, 2017.с.42-47
- Yankova, G., Dobrilova, P., & Stefanova, K. (2018). Research of the students' satisfaction from the quality of training in an Affiliate "Prof. Dr. I. Mitev" to Vratsa at Medical University in Sofia. Journal of International Scientific Publications. 2018. Educational Alternatives. Vol. 16. pp 2 94 - 302 , www.scientific-publications.net